

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2017. május 17.*

„Előzetes döntéshozatal — Önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökök — 86/653/EGK irányelv — A kereskedelmi ügynök jutaléka — 11. cikk — A harmadik személy és a megbízó közötti szerződés részleges nemteljesítése — A járulékhoz való jogot érintő következmények — Az »a megbízónak felróható okok« fogalma”

A C-48/16. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Okresný súd Dunajská Streda (dunaszerdahelyi kerületi bíróság, Szlovákia) a Bírósághoz 2016. január 27-én érkezett, 2015. november 23-i határozatával terjesztett elő

az **ERGO Poist’ovňa a.s.**

és

Alžbeta Barlíková között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: T. von Danwitz tanácselnök, Juhász E., C. Vajda, K. Jürimäe (előadó) és C. Lycourgos bírák,

főtanácsnok: M. Szpunar,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a szlovák kormány képviseletében B. Ricziová, meghatalmazotti minőségben,
- a német kormány képviseletében T. Henze és M. Hellmann, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében K.-P. Wojcik, A. Tokár és L. Malferrari, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2017. január 12-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: szlovák.

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló, 1986. december 18-i 86/653/EGK tanácsi irányelv (HL 1986. L 382., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 177. o.) értelmezésére irányul.
- 2 E kérelmet az ERGO Poist'ovňa a.s. (a továbbiakban: ERGO) és Alžbeta Barlíková között folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő, amelynek tárgya az ERGO által az iránt benyújtott kérelem, hogy a bíróság kötelezze A. Barlíkovát 11 421,42 euró összeg jutalékok visszatérítése címén történő megfizetésére.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 86/653 irányelv második és harmadik preambulumbekezdése szerint:

„mivel a kereskedelmi képviselőre vonatkozó nemzeti jogszabályok eltérései alapvetően befolyásolják a versenyfeltételeket, és e tevékenység folytatását a [z Európai Unió] belül, valamint mind a kereskedelmi ügynököket a megbízóikkal szemben megillető védelemre, mind a kereskedelmi ügyletek biztonságára nézve hátrányosak; továbbá mivel ezen eltérések alapvetően gátolják a kereskedelmi képviselői szerződések létrejöttét és működését, amennyiben az ügynök és a megbízó különböző tagállamokban telepedett le;

mivel a tagállamok közötti áruforgalmat az egységes piaci feltételekhez hasonló feltételek mellett célszerű folytatni és ez szükségessé teszi a tagállamok jogrendszerének közelítését a közös piac megfelelő működéséhez szükséges mértékig; mivel ebben a megközelítésben a nemzetközi magánjogi szabályok – a kereskedelmi képviselőre vonatkozóan – nem oldják fel a fent említett ellentmondásokat, még egységes szabályok megalkotása esetén sem, éppen ezért szükséges a javasolt harmonizáció, ezen szabályok létezése ellenére.”

- 4 Ezen irányelv 1. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ezen irányelv alkalmazásában »kereskedelmi ügynök« az önálló vállalkozóként működő közvetítő, aki folyamatos felhatalmazással rendelkezik arra, hogy más javára (a továbbiakban: »megbízó«) áruk eladására vagy vételére tárgyalásokat folytasson, vagy arra, hogy a megbízó javára és annak nevében ilyen ügyletekre tárgyalásokat folytasson, és azokat megkösse.”

- 5 Az említett irányelv 3. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„Tevékenységeinek kifejtése során a kereskedelmi ügynök köteles gondoskodni a megbízó érdekeinek érvényesítéséről, valamint megfelelő gondossággal és jóhiszeműen eljárni”.

- 6 Ugyanezen irányelv 4. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„A kereskedelmi ügynökével kapcsolatban a megbízó megfelelő gondossággal és jóhiszeműen köteles eljárni”.

- 7 A 86/653 irányelv „Díjazás” címet viselő III. fejezete tartalmazza többek között az olyan esetre irányadó rendelkezéseket, amikor a kereskedelmi ügynök díjazása jutalék útján történik. Ezen irányelv 6. cikkének (2) bekezdése értelmében ezen irányelv alkalmazásában jutaléknak tekintendő „[a] díjazás bármely olyan része, amely a kereskedelmi ügyletek számával, illetve értékével változik”.
- 8 Az említett irányelv 7. cikkének (1) bekezdése a következőképpen szól:
- „A kereskedelmi ügynököt jutalék illeti meg az ügynöki szerződésben meghatározott időszakban megkötött kereskedelmi ügyletek után:
- a) ha az ügyletet az ő tevékenységének eredményeként kötötték meg;
- vagy
- b) ha az ügyletet olyan harmadik személlyel kötötték meg, akit korábban ő ugyanolyan ügyletre mint vevőt szerzett meg”.
- 9 Ugyanezen irányelv 10. cikkének (1) bekezdése előírja:
- „A jutalék a következő körülmények egyike által meghatározott időponttól és mértékig esedékes:
- a) a megbízó az ügyletet teljesítette; vagy
- b) a megbízónak a harmadik személlyel kötött megegyezése alapján az ügyletet teljesítenie kellett volna; vagy
- c) a harmadik személy teljesítette az ügyletet”.
- 10 A 86/653 irányelv 11. cikke a következőket mondja ki:
- „(1) A jutalékhoz való jogot akkor és annyiban lehet megszüntetni [helyesen: a jutalékhoz való jog akkor és annyiban szűnik meg]:
- ha megállapítható, hogy a megbízó és a harmadik személy közötti szerződést nem fogják teljesíteni,
- és
- ez a megbízónak fel nem róható oknak tudható be.
- (2) Bármely, a kereskedelmi ügynök által már megkapott jutalék visszatérítendő, ha az arra való joga megszűnt.
- (3) Az (1) bekezdés rendelkezéseitől eltérni a kereskedelmi ügynök hátrányára nem lehet”.

A szlovák jog

A kereskedelmi törvénykönyv

- 11 Az Obchodný zákonník (kereskedelmi törvénykönyv) közvetítői szerződésre vonatkozó 642. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„A közvetítői szerződés alapján a közvetítő az érintett fél és valamely harmadik személy között meghatározott szerződés megkötésének elősegítésére irányuló tevékenység folytatására vállal kötelezettséget, az érdekelt fél pedig vállalja, hogy a közvetítő számára díjat (jutalék) fizet.”

- 12 A 86/653 irányelvet a szlovák jogrendbe a kereskedelmi törvénykönyv 652. és azt követő cikkei ültették át. E törvénykönyv 652. cikkének (1) bekezdése előírja:

„A kereskedelmi ügynöki szerződés alapján a kereskedelmi ügynök önálló vállalkozóként arra vállal kötelezettséget, hogy a megbízó javára egy bizonyos szerződéstípus megkötésére irányuló ügyleteket (a továbbiakban: ügylet) végez, vagy arra, hogy a megbízó javára és annak nevében ilyen ügyletekre tárgyalásokat folytat, valamint azokat megköti, és a megbízó vállalja, hogy a kereskedelmi ügynök részére jutalékot fizet”.

- 13 Ugyanezen törvénykönyv 660. cikkének (1) és (2) bekezdése szerint:

„(1) A jutalékhoz való jog [...] akkor keletkezik, amikor

- a) a megbízó teljesítette az ügyletből eredő kötelezettségeket, vagy
- b) a megbízó köteles lett volna az ügyletből eredő kötelezettségek teljesítésére [...], vagy
- c) a harmadik személy teljesítette az ügyletből eredő kötelezettségeket.

(2) A jutalékhoz való jog legkésőbb akkor keletkezik, amikor a harmadik személy a kötelezettségek rá eső részét teljesítette, vagy azt teljesítenie kellett volna, ha a megbízó a kötelezettségek rá eső részét megfelelően teljesítette volna. Ha azonban a harmadik fél csak az ügylet megkötésétől számított több mint hat hónapon belül köteles teljesíteni kötelezettségét, a kereskedelmi ügynök az ügylet megkötését követően jogosult a jutalékra.”

- 14 A kereskedelmi törvénykönyv 662. cikkének (1) és (3) bekezdése így rendelkezik:

„(1) Ha az ügyletből eredő rendelkezés másként nem rendelkezik, a jutalékhoz való jog megszűnik, ha megállapítható, hogy a megbízó és a harmadik személy közötti szerződést nem fogják teljesíteni, és ez a megbízónak fel nem róható oknak tudható be.

[...]

(3) A kizárólag a kereskedelmi ügynök javára kötött megállapodás is eredményezheti egyébként a jutalékhoz való jog (1) bekezdés szerinti megszűnését.”

A polgári törvénykönyv

- 15 Az Občiansky zákonník (polgári törvénykönyv) 801. cikkének (1) és (2) bekezdése így rendelkezik:

„(1) A biztosítás megszűnik, ha az első biztosítási időszakra vonatkozó díjat vagy az egyetlen díjat nem fizetik meg az esedékességük napjától számított három hónapon belül.

(2) A biztosítás abban az esetben is megszűnik, ha a következő biztosítási időszakra vonatkozó díjat nem fizetik meg a fizetési felszólítás biztosító általi közlésétől számított egy hónapon belül, amennyiben e felszólítás közlését megelőzően nem fizették meg a díjat [...].

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 16 2012. március 13-án az ERGO, a biztosítási ágazatban működő vállalat és Alžbeta Barliková „függő pénzügyi ügynökkel kötött közvetítői szerződést” (a továbbiakban: a vitatott szerződés) kötött. E szerződés utalt a kereskedelmi törvénykönyv 642. cikkére.
- 17 Az említett szerződéssel A. Barliková vállalta, hogy „biztosításközvetítői tevékenységet végez” az ERGO javára. E tevékenység többek között ügyfelek szerzését és az e társaság által kínált biztosítási szerződések megkötésének részükre történő felajánlását foglalta magában. A. Barliková megbízást kapott továbbá arra, hogy az ERGO nevében és javára szerződést kössön.
- 18 A. Barliková minden új biztosítási szerződés megkötése után jutalékot kapott, amely vagy az ilyen szerződés díja, vagy az éves díj összege meghatározott százalékanak felelt meg. E jutalék A. Barlikovát előre, az új biztosítási szerződés ügyféllel történt megkötésének napján illette meg. Mindazonáltal a jutalékhoz való joga csak akkor vált véglegessé, ha a biztosítási szerződést három vagy öt évig nem mondták fel.
- 19 A vitatott szerződés ezenkívül kikötötte, hogy a díjak ügyfél általi megfizetésének elmulasztása a jutalékhoz való jog megszűnését eredményezi, amennyiben az a biztosítási szerződés teljesítésének első hónapjaiban történik, vagy a jutalék összegének arányos csökkentését, amennyiben az e szerződés teljesítésének első hónapjaiban történik.
- 20 A. Barliková számos ügyfelet hozott az ERGO-nak. A vitatott szerződésnek megfelelően a biztosítási szerződések ezen ügyfelekkel történt megkötésekor A. Barliková előre megkapta az őt illető jutalékot. Ugyanakkor, egyes ügyfelek e biztosítási szerződések megkötésétől számított három hónaptól hat hónapig terjedő időszakban nem fizették tovább az említett szerződésekre vonatkozó díjakat, és az ERGO sikertelenül szólította fel őket az esedékes összegek megfizetésére. Következésképpen e szerződések, a polgári törvénykönyv 801. cikke értelmében, a törvény erejénél fogva megszűntek. Egyes ügyfelek jelezték az ERGO-nak, hogy azért szüntették meg az említett díjak fizetését, mert elvesztették az e társaságba kezdetben vetett bizalmukat, mivel az nem megfelelő bánásmódot tanúsított velük szemben.
- 21 Az érintett biztosítási szerződések megszűnését követően az ERGO a vitatott szerződés alkalmazásában azt követelte A. Barlikovától, hogy térítse vissza a biztosítási szerződések alapján előlegként kapott mindösszesen 11 421,42 euró összeget. Miután A. Barliková nem fizette vissza ezt az összeget, az ERGO kérelemmel fordult az Okresný súd Dunajská Stredához (dunaszerdahelyi kerületi bíróság, Szlovákia), hogy a bíróság kötelezze A. Barlikovát az említett összeg megfizetésére.
- 22 A. Barliková e bíróság előtt arra hivatkozott, hogy az említett biztosítási szerződések megszűnése felróható az ERGO-nak. Ugyanis a több ügyfél által is e társaságnak küldött levelekből kitűnik, hogy az nem megfelelő bánásmódot tanúsított velük szemben, például arra kérte őket, hogy válaszoljanak számos kérdésre, miközben a biztosítási szerződést már megkötötték, és felszólító leveleket küldött a számukra a már befizetett díjak megfizetése tárgyában.
- 23 Ezzel összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja meghatározni, hogy a kereskedelmi törvénykönyvnek a 86/653 irányelv 11. cikkét átültető 662. cikkével ellentétesek-e a vitatott szerződés azon kikötései, amelyek értelmében a megbízó és a harmadik személy közötti szerződés szerinti díjak fizetésének elmulasztása esettől függően megszünteti a jutalékhoz való jogot, vagy e jutalék összegének az e szerződés teljesítésének időtartamával arányos csökkentését eredményezi.

24 E célból a kérdést előterjesztő bíróság felveti egyrészt, hogy ezen irányelv 11. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdése lehetővé teszi-e a hosszú futamidejű szerződések sajátos jellemzőinek figyelembevételét. Kiemeli e tekintetben, hogy az említett irányelv nem érinti a szerződés részleges nemteljesítésének esetét. Másrészt a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a „megbízónak való felróhatóság” ugyanezen irányelv 11. cikke (1) bekezdése második francia bekezdése szerinti fogalmának tisztázására van szükség. Álláspontja szerint ennek tisztázása lényeges a jelen ügyben a biztosítási szerződésekre alkalmazandó különös, a polgári törvénykönyv 801. cikkének (2) bekezdésében foglalt szabályozás szempontjából. E rendelkezés értelmében a biztosítottak megszüntethetik a szerződéseket azzal, hogy elmulasztják a fizetendő díjak megfizetését, noha a szerződés megszűnésének klasszikus módjaihoz is folyamodhatnak, mint amilyen a felmondás vagy az elállás. Jogi szempontból tehát a szerződés megszűnésének jogalapja a díj megfizetésének elmulasztása, amely a kötelezettségek biztosított általi megszegését jelenti. E mulasztást mindazonáltal számos olyan körülmény magyarázhatja, amelyek a biztosítottat e magatartás tanúsítására indítják.

25 Ilyen körülmények között az Okresný súd Dunajská Streda (dunaszerdahelyi kerületi bíróság, Szlovákia) úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

1)

Úgy kell-e értelmezni a 86/653 irányelv 11. cikke szerinti, »a megbízó és a harmadik személy közötti szerződést nem fogják teljesíteni« kifejezést, hogy az:

- a) a szerződés teljesítésének teljes elmulasztását, és így azt az esetet is magában foglalja, amikor a megbízó és a harmadik személy még részben sem nyújtott szerződés szerinti szolgáltatásokat, vagy
- b) a szerződés teljesítésének részleges elmulasztását, és így például azt az esetet is magában foglalja, amikor az előre meghatározott árbevételt nem éri el, vagy adott esetben a szerződés nem marad hatályban az előírt időtartamban?

2) Amennyiben az előző kérdés b) pontja szerinti értelmezés a helyes, úgy kell-e értelmezni a 86/653 irányelv 11. cikkének (2) bekezdését, hogy nem minősül az ügynök hátrányára való eltérésnek a kereskedelmi ügynöki szerződés azon kikötése, amely szerint az ügynök köteles jutalékának arányos részét visszatéríteni, ha a megbízó és a harmadik személy közötti szerződést nem az előírt terjedelemben és különösen nem a kereskedelmi ügynöki szerződésben meghatározott mértékben teljesítették?

3) Az alapeljárás tárgyát képező ügyhöz hasonló esetben annak értékeléséhez, hogy fennállnak-e a 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdésének második francia bekezdése szerinti »megbízónak fel nem róható okok«:

- a) kizárólag azokat a jogi körülményeket kell vizsgálni, amelyek közvetlenül a szerződés megszűnéséhez vezettek (például ha a szerződés megszűnése az abból eredő kötelezettségek teljesítésének harmadik személy általi elmulasztásának tudható be), vagy
- b) azt is meg kell vizsgálni, hogy ezek a jogi körülmények nem a megbízónak a harmadik személlyel fennálló jogviszonya keretében tanúsított azon magatartásának következményei-e, amely a harmadik személy megbízóba vetett bizalmának elvesztését eredményezte, és következésképpen e harmadik személyt arra vezette, hogy megsértse a megbízóval kötött szerződésből eredő kötelezettségét?”

A Bíróság hatásköréről

- 26 Előjáróban meg kell jegyezni egyrészt, hogy, amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, az ERGO arra hivatkozik a kérdést előterjesztő bíróság előtt, hogy a 86/653 irányelv nem alkalmazható a jelen ügyben, mivel a vitatott szerződés, tekintettel annak címére, és a benne foglalt, a kereskedelmi törvénykönyv 642. cikkére történő utalásra, nem kereskedelmi ügynöki szerződésnek, hanem közvetítői szerződésnek minősül.
- 27 E tekintetben elegendő azt megjegyezni, hogy ezen előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy a szerződést kereskedelmi ügynöki szerződésnek, nem pedig közvetítői szerződésnek kell tekinteni. A jelen ítélet tehát ezen utóbbi feltételezésen nyugszik.
- 28 Másrészt meg kell jegyezni, hogy e szerződés vitathatatlanul nem tartozik a 86/653 irányelv hatálya alá, amely a „kereskedelmi ügynök” irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében szereplő fogalmát kizárólag olyan ügynökre alkalmazza, aki folyamatos felhatalmazással rendelkezik arra, hogy más javára áruk eladására vagy vételére tárgyalásokat folytasson, vagy arra, hogy a megbízó javára és annak nevében ilyen ügyletekre tárgyalásokat folytasson, és azokat megkösse. Egy kereskedelmi ügynök, akinek tevékenysége, amint az alapügyben is, biztosítási szolgáltatások értékesítésére vonatkozó tárgyalások folytatása és azok megkötése, tehát nem tartozik ezen 1. cikk (2) bekezdésének hatálya alá.
- 29 Az állandó ítélkezési gyakorlatból mindazonáltal az következik, hogy amikor egy nemzeti jogszabály arra törekszik, hogy a tisztán belső jogviszonyokra adott megoldásaiban összhangban legyen az uniós joggal, különösen annak érdekében, hogy elkerülje a saját állampolgárokkal szembeni hátrányos megkülönböztetést vagy a verseny esetleges torzulását, illetve hogy hasonló tényállások mellett egységes eljárást biztosítson, határozott érdek fűződik ahhoz, hogy a jövőbeli eltérő értelmezések elkerülése érdekében az uniós jogból vett rendelkezéseket vagy fogalmakat egységesen értelmezzék, függetlenül attól, hogy milyen körülmények között alkalmazzák azokat (2015. december 3-i Quenon K. ítélet, C-338/14, EU:C:2015:795, 17. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 30 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság rámutatott, hogy tudatában van annak, hogy az előtte folyamatban lévő jogvita kívül esik az uniós jog hatályán. Mindazonáltal, a 2006. március 16-i Poseidon Chartering ítéletre (C-3/04, EU:C:2006:176) hivatkozva előadta, hogy a 86/653 irányelv előírásait alkalmazni kell a jelen esetben, a biztosítási szolgáltatásokra vonatkozó kereskedelmi ügynöki szerződés vonatkozásában.
- 31 Amint arra a jelen ítélet 12. pontja rámutatott, a 86/653 irányelvet a kereskedelmi törvénykönyv 652. és azt követő cikkei ültették át a szlovák jogba. Amint arra a szlovák kormány felhívta a figyelmet, e cikkek nem korlátozódnak áruk vételére vagy eladására, hanem a szolgáltatási szerződésekre is vonatkoznak. A szlovák jogalkotó azzal, hogy ezen irányelv rendelkezéseit ilyen módon ültette át a belső jogba, tehát azonos bánásmódot szándékozott alkalmazni az árukra és a szolgáltatásokra vonatkozó ügynöki szerződések tekintetében.
- 32 Ennélfogva meg kell állapítani, hogy a Bíróság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy határozatot hozzon az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

- 33 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdését akként kell-e értelmezni, hogy az nem csak a megbízó és a harmadik személy közötti szerződés teljesítésének teljes elmulasztására vonatkozik, hanem e szerződés részleges nemteljesítésére is, például olyan esetekre, amikor az ügyletek előre meghatározott árbevételét nem érik el, vagy adott esetben a szerződés nem marad hatályban az említett szerződés által előírt időtartamban.
- 34 Az egyes nyelvi változatok legnagyobb részében ezen irányelv 11. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdése azt írja elő, hogy a jutalékhoz való jog „akkor és annyiban” szűnik meg, ha megállapítható, hogy a megbízó és a harmadik személy közötti szerződést nem fogják teljesíteni.
- 35 Az „annyiban” kifejezés használata azt mutatja, hogy annak meghatározásához, hogy a jutalékhoz való jog megszűnt-e, figyelembe kell venni, hogy a szerződés teljesítésének elmulasztása milyen mértékű. Vagyis e kifejezés használata arra enged következtetni, hogy az említett irányelv 11. cikke (1) bekezdése első francia bekezdése vonatkozik mind a szerződés teljesítésének teljes elmulasztására, mind részleges nemteljesítésére.
- 36 Ugyanakkor a 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdése első francia bekezdésének cseh, lett és szlovák nyelvű változata nem tartalmaz olyan kifejezéseket, amelyek az „amennyiben” kifejezéssel lennének fordíthatóak.
- 37 Márpedig a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az uniós jogi rendelkezéseket egységesen kell értelmezni és alkalmazni az Unió valamennyi nyelvén készült változatok figyelembevételével. Az uniós jogi szövegek egyes nyelvi változatai közötti eltérés esetén a szóban forgó rendelkezést azon szabályozás általános rendszerére és céljára tekintettel kell értelmezni, amelynek az a részét képezi (2016. március 1-jei Alo és Osso ítélet, C-443/14 és C-444/14, EU:C:2016:127, 27. pont).
- 38 Következésképpen, a jelen ítélet 36. pontjában felidézett eltérésre tekintettel a 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdését ezen irányelv általános rendszerére és céljára tekintettel kell értelmezni.
- 39 Először, ami a 86/653 irányelv általános rendszerét illeti, ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a kereskedelmi ügynököt jutalék illeti meg a közvetítésével megkötött kereskedelmi ügyletek után. Az említett irányelv 10. cikkének (1) bekezdése pontosítja mindazonáltal, hogy a jutalék attól az „időponttól és addig a mértékig esedékes”, amikor az ügyletet teljesítették, vagy az ügyletet teljesítenie kellett volna. Természetesen az „addig a mértékig” kifejezés használatából nem vonható le semmilyen következtetés, mivel e kifejezés nem szerepel e rendelkezés valamennyi nyelvi változatában.
- 40 Ugyanakkor a 86/653 irányelv 7. cikke (1) bekezdésének és 10. cikke (1) bekezdésének egymással összefüggő értelmezéséből következik, hogy jöllehet a kereskedelmi ügynököt jutalék illeti meg azon ügyletek után, amelyeket a megbízó az általa szerzett ügyfelekkel köt, e jog csak akkor konkretizálódik, amikor a szóban forgó ügyleteket teljesítik, vagy amikor azokat teljesíteni kellett volna. Ebből arra lehet következtetni, hogy a jutalék az ügynököt e teljesítés folyamán illeti meg, és hosszú futamidejű, tartós jogviszonyt keletkeztető szerződések esetében, mint amilyenek az alapügy tárgyát képező biztosítási szerződések, idővel emelkedik. Márpedig ha a jutalék az ügynököt kizárólag ezen ügyletek teljesítésének arányában illeti meg, a jutalékhoz való jog megszűnik, amennyiben ezen ügyleteket nem teljesítik. Ezen irányelv 11. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdését tehát akként kell értelmezni, hogy az a megbízó és a harmadik személy közötti szerződés részleges nemteljesítésére is vonatkozik.

- 41 Másodszor, ami a 86/653 irányelv célját illeti, emlékeztetni kell arra, hogy ugyanezen irányelv második és harmadik preambulumbekzdéséből az következik, hogy ezen irányelv célja többek között, hogy a kereskedelmi ügynököket védje a megbízóikkal fennálló kapcsolatukban (lásd ebben az értelemben: 2015. december 3-i Quenon K. ítélet, C-338/14, EU:C:2015:795, 23. pont).
- 42 Ugyanakkor ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdéséből és 4. cikkének (1) bekezdéséből az következik, hogy a kereskedelmi ügynök és a megbízó egyaránt köteles kölcsönös kapcsolatukban megfelelő gondossággal és jóhiszeműen eljárni. Az említett irányelv 10. cikkének (1) bekezdéséből ugyancsak az következik, hogy a jogalkotó szándéka az volt, hogy a jutalékhoz való jogot inkább a szerződés teljesítésétől, semmint annak megkötésétől tegye függővé.
- 43 Márpedig a 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdése első francia bekezdésének olyan értelmezése, amely szerint az kizárólag a szerződés teljesítése teljes elmulasztásának esetére vonatkozik, ellentétes lenne ezen irányelv előző pontban hivatkozott rendelkezéseinek céljával, valamint általánosságban az említett irányelvvel, amennyiben az olyan, hosszú lejáratú szerződések után, mint amilyenek az alapügy tárgyát képező biztosítási szerződések, az ügynök számára garantált lenne jutalékának teljes egésze a szerződés teljesítésének kezdetétől fogva, anélkül, hogy figyelembe vennék a szerződések részleges nemteljesítésének lehetőségét.
- 44 A fenti megfontolások fényében az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdését akként kell értelmezni, hogy az nem csak a megbízó és a harmadik személy közötti szerződés teljesítésének teljes elmulasztására vonatkozik, hanem e szerződés részleges nemteljesítésére is, például olyan esetekre, amikor az ügyletek előre meghatározott árbevételét nem éri el, vagy adott esetben a szerződés nem marad hatályban az említett szerződés által előírt időtartamban.

A második kérdésről

- 45 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a 86/653 irányelv 11. cikkének (2) és (3) bekezdését akként kell-e értelmezni, hogy nem minősül az ezen irányelv 11. cikkének (3) bekezdése értelmében vett, „a kereskedelmi ügynök hátrányára való eltérésnek” a kereskedelmi ügynöki szerződés azon kikötése, amely szerint az ügynök köteles jutalékának arányos részét visszatéríteni a megbízó és a harmadik személy közötti szerződés részleges nemteljesítése esetén.
- 46 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 86/653 irányelv 11. cikkének (3) bekezdése tiltja az irányelv 11. cikke (1) bekezdésének rendelkezéseitől a kereskedelmi ügynök hátrányára történő eltérést.
- 47 Ugyanakkor az, hogy a kereskedelmi ügynöki szerződés az ügynök számára előírja jutalékának arányos visszatérítését olyan esetben, ha a megbízó és a harmadik fél közötti szerződést csak részlegesen teljesítették, főszabály szerint nem tekinthető „a kereskedelmi ügynök hátrányára való eltérésnek” a 86/653 irányelv 11. cikkének (3) bekezdése értelmében. Ellenkezőleg: e kötelezettség összhangban áll ezen irányelv 11. cikke (1) és (2) bekezdésének rendelkezéseivel.
- 48 Az első kérdésre adott válaszból az következik ugyanis, hogy a 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdését akként kell értelmezni, hogy a kereskedelmi ügynök jutalékhoz való joga olyan esetben is megszűnhet, amikor a megbízó és a harmadik személy közötti szerződést csak részlegesen teljesítették. Az irányelv 11. cikkének (2) bekezdése szerint bármely, a kereskedelmi ügynök által már megkapott jutalék visszatérítendő, ha az arra való joga megszűnt. Következésképpen e rendelkezések értelmében fennállhat az ügynök már kifizetett jutalékok visszatérítésére vonatkozó kötelezettsége, amennyiben a megbízó és az ügyfél közötti szerződést nem teljesítették.

- 49 Mindazonáltal pontosítani szükséges egyrészt, hogy a jutalék visszatérítésére vonatkozó kötelezettségnek szigorúan arányosnak kell lennie a szerződés teljesítése elmulasztásának mértékével. Egy olyan kötelezettség ugyanis, amelynek értelmében az ügynöknek a jutalék arányosan nagyobb részét kellene visszatérítenie, mint a teljesítés elmulasztásának mértéke, a 86/653 irányelv 11. cikkének (3) bekezdése által tiltott, „az ügynök hátrányára való eltérést” valósítana meg. Ezzel szemben az ügynök javára történő eltérés, amely abban áll, hogy a jutalék arányosan kisebb részének visszafizetésére kötelezik, mint a szerződés teljesítése elmulasztásának mértéke, továbbra is lehetséges.
- 50 Másrészt a 86/653 irányelv 11. cikkének (3) bekezdéséből következik, hogy megállapodás útján nem lehet eltérni az ezen irányelv 11. cikkének (1) bekezdésében rögzített második feltételtől, amelynek értelmében a jutalékhoz való jog csak akkor szűnik meg, ha a szerződés teljesítésének elmulasztása a megbízónak fel nem róható oknak tudható be. Következésképpen egy olyan szerződéses kikötés, amely a jutalékhoz való jog megszűnéséről rendelkezik olyan esetekben, amikor a szerződés teljesítésének elmulasztása a megbízónak felróható oknak tudható be, ellentétes lenne e 11. cikk (3) bekezdésével.
- 51 A fentiek fényében a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 86/653 irányelv 11. cikkének (2) és (3) bekezdését akként kell értelmezni, hogy nem minősül az ezen irányelv 11. cikkének (3) bekezdése értelmében vett, „a kereskedelmi ügynök hátrányára való eltérésnek” a kereskedelmi ügynöki szerződés azon kikötése, amely szerint az ügynök köteles jutalékának arányos részét visszatéríteni a megbízó és a harmadik személy közötti szerződés részleges nemteljesítése esetén, amennyiben a jutalék visszatérítésre vonatkozó kötelezettséggel érintett része arányos a szerződés teljesítése elmulasztásának mértékével, és e nemteljesítés nem a megbízónak felróható okoknak tudható be.

A harmadik kérdésről

- 52 Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdésének második francia bekezdését akként kell-e értelmezni, hogy a „megbízónak felróható okok” fogalma kizárólag azon jogi okokra vonatkozik, amelyek közvetlenül a megbízó és a harmadik személy közötti szerződés megszűnéséhez vezettek, vagy e fogalom érint minden olyan, a megbízónak felróható jogi és ténybeli körülményt, amelyek e szerződés teljesítésének elmulasztásához vezettek.
- 53 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint az alapügyben a biztosítási szerződések nemteljesítése, amely az ERGO szerint az A. Barlíkovának kifizetett jutalékok visszatérítésére vonatkozó jogot keletkezteti, az említett szerződésekhez kapcsolódó díjak megfizetésének egyes ügyfelek által történt elmulasztásából ered. A szlovák jog értelmében önmagában ez a körülmény, a polgári törvénykönyv 801. cikkének értelmében, az érintett szerződések jog erejénél fogva történő megszűnését eredményezik. Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság szerint az alapügyben az említett díjak megfizetésének az érintett ügyfelek által történt elmulasztását a megbízóba vetett bizalom elvesztése indokolta, amely megbízó ezen ügyfelekkel szemben „nem professzionálisan” járt el.
- 54 A „megbízónak felróható okok” fogalmát nem határozza meg a 86/653 irányelv. Amint azt a főtanácsnok megállapította indítványának 53. pontjában, ezen irányelv egyes nyelvi változataiban, köztük a francia nyelvi változatban, az irányelv 11. cikke (1) bekezdése második francia bekezdésének megfogalmazása semleges, és azon elmélet felidézésére szorítkozik, amelynek értelmében a harmadik személlyel létrejött szerződés nemteljesítése nem tudható be a megbízónak. Ezzel szemben ezen irányelv más nyelvi változataiban, köztük a szlovák nyelvi változatban, e rendelkezés a megbízó hibájára utal.

- 55 Tehát, a jelen ítélet 37. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatnak megfelelően, a 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdésének második francia bekezdését különösen ezen irányelv céljára tekintettel kell értelmezni.
- 56 A jelen ítélet 41. és 42. pontjában megállapítást nyert, hogy az említett irányelv célja többek között a kereskedelmi ügynökök védelme, és ezenkívül a kereskedelmi ügynök és megbízók közötti, gondosságon és jóhiszeműségen alapuló kapcsolatokra utal. Az a feltétel, hogy a nemteljesítés nem lehet a megbízónak felróható oknak betudható, e célok megvalósításához járul hozzá annak megakadályozásával, hogy e megbízó mentesüljön a jutalék ügynöknek való fizetésére vonatkozó kötelezettsége alól, amikor az ügylet teljesítésének elmulasztását ő okozza.
- 57 Márpedig a „megbízónak felróható okok” fogalom szűk értelmezése, amely csak az olyan jogi okokra vonatkozna, amelyek közvetlenül a szerződés megszűnéséhez vezettek, függetlenül azon ténybeli vagy jogi körülményektől, amelyek ezen ok fennállását magyarázzák, nem lehetne összhangban az említett célokkal. Az ilyen szűk fogalommeghatározás nem tenné ugyanis lehetővé annak mérlegelését, hogy valójában a megbízó okozta-e a szerződés megszüntetését, sem azt, hogy felróható-e neki a szerződés nemteljesítése. Adódhatnának tehát olyan helyzetek, amikor a megbízó kikerülhetné a jutalék megfizetését, miközben e megszűnés saját magatartásának a következménye.
- 58 Ez lenne a helyzet egy olyan szabályozás esetében is, mint az alapügy tárgyát képező, amely előírja, hogy a díjak fizetésének elmulasztása a polgári törvénykönyv 801. cikkével összhangban az érintett biztosítási szerződések törvény erejénél fogva történő megszűnését eredményezi. E szabályozás értelmében ugyanis a szerződés megszűnése e szerződéses kötelezettségek harmadik felek által történő elmulasztásának lenne betudható, akik többé nem fizetik az e szerződésre vonatkozó díjakat, anélkül ugyanakkor, hogy a fizetés megszűnésének okát figyelembe vennék.
- 59 Következésképpen a „megbízónak felróható okok” 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdésének második francia bekezdésében szereplő fogalma nem vonatkozhat kizárólag az olyan jogi okokra, amelyek közvetlenül eredményezték a szerződés megszűnését, hanem az e megszűnéshez vezető okokra utal, amelyeket a nemzeti bíróságnak valamennyi releváns jogi és ténybeli körülmény alapján kell mérlegelnie annak meghatározása céljából, hogy a szerződés nemteljesítése nem a megbízónak felróható okoknak tudható-e be.
- 60 Következésképpen, ami konkrétan az alapügy tényállását illeti, a kérdést előterjesztő bíróságnak az ERGO által a járulékok visszafizetése iránt előterjesztett kérelem és A. Barliková jutalékokhoz való jogának esetleges megszűnése tárgyában való döntés meghozatalához a jelen ügy valamennyi tényállási elemét figyelembe kell vennie, túl pusztán azon, hogy a biztosítottak nem teljesítették a megkötött biztosítási szerződésekhez kapcsolódó díjfizetési kötelezettségüket, annak meghatározása céljából, hogy az érintett biztosítási szerződések nemteljesítése nem róható-e fel e társaságnak.
- 61 A fenti megfontolások fényében a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdésének második francia bekezdését akként kell értelmezni, hogy a „megbízónak felróható okok” fogalma nem kizárólag azon jogi okokra vonatkozik, amelyek közvetlenül a megbízó és a harmadik személy közötti szerződés megszűnéséhez vezettek, hanem érint minden olyan, a megbízónak felróható jogi és ténybeli körülményt, amelyek e szerződés teljesítésének elmulasztásához vezettek.

A költségekről

- 62 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló, 1986. december 18-i 86/653/EGK tanácsi irányelv 11. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdését akként kell értelmezni, hogy az nem csak a megbízó és a harmadik személy közötti szerződés teljesítésének teljes elmulasztására vonatkozik, hanem e szerződés részleges nemteljesítésére is, például olyan esetekre, amikor az ügyletek előre meghatározott árbevételét nem éri el, vagy adott esetben a szerződés nem marad hatályban az említett szerződés által előírt időtartamban.
- 2) A 86/653 irányelv 11. cikkének (2) és (3) bekezdését akként kell értelmezni, hogy nem minősül az ezen irányelv 11. cikkének (3) bekezdése értelmében vett, „a kereskedelmi ügynök hátrányára való eltérésnek” a kereskedelmi ügynöki szerződés azon kikötése, amely szerint az ügynök köteles jutalékának arányos részét visszatéríteni a megbízó és a harmadik személy közötti szerződés részleges nemteljesítése esetén, amennyiben a jutalék visszatérítésre vonatkozó kötelezettséggel érintett része arányos a szerződés teljesítése elmulasztásának mértékével, és e nemteljesítés nem a megbízónak felróható okoknak tudható be.
- 3) A 86/653 irányelv 11. cikke (1) bekezdésének második francia bekezdését akként kell értelmezni, hogy a „megbízónak felróható okok” fogalma nem kizárólag azon jogi okokra vonatkozik, amelyek közvetlenül a megbízó és a harmadik személy közötti szerződés megszűnéséhez vezettek, hanem érint minden olyan, a megbízónak felróható jogi és ténybeli körülményt, amelyek e szerződés teljesítésének elmulasztásához vezettek.

Aláírások